

Súd: Krajský súd Prešov
Spisová značka: 3Co/227/2014
Identifikačné číslo súdneho spisu: 8612201912
Dátum vydania rozhodnutia: 04. 02. 2015
Meno a priezvisko sudcu, VSÚ: JUDr. Eva Šofranková
ECLI: ECLI:SK:KSPO:2015:8612201912.1

ROZSUDOK V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Krajský súd v Prešove v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Evy Šofrankovej a členov senátu JUDr. Anny Ilčinovej a JUDr. Gabriely Klenkovej, PhD. v právnej veci žalobkyne: Prvá stavebná sporiteľňa, a.s., Bajkalská č. 30, 829 48 Bratislava, IČO: 31 335 004 proti žalovaným 1. M. B., rod. X., nar. XX.X.XXXX, bytom XXX XX K. č. XX, občan SR, 2. R. K., nar. XX.X.XXXX, bytom XXX XX K. č. XX, občan SR, 3. V. X., nar. XX.X.XXXX, F. X. č. XXX/X, XXX XX B., občan SR, za účasti vedľajšieho účastníka Združenia na ochranu občana spotrebiteľa HOOS, Važecká č. 16, 080 05 Prešov, IČO: 42 176 778, zastúpeného JUDr. Igorom Šafrankom, advokátom so sídlom 089 01 Svidník, Sov. hrdinov č. 163/66, o zaplatenie 4.759,38 Eur s prísl., o odvolaní žalobcu proti rozsudku Okresného súdu Svidník zo dňa 24. 02. 2014, č. k. 7C/121/2012-90 takto jednohlasne

rozhodol:

P o t v r d z u j e rozsudok vo výroku o zamietnutí žaloby v prevyšujúcej časti a vo výroku o trovách konania.

Žalobkyňa je povinná zaplatiť vedľajšiemu účastníkovi trovy odvolacieho konania 18,56 Eur na účet JUDr. Igora Šafranka, advokáta, do 3 dní od právoplatnosti rozsudku.

odôvodnenie:

Okresný súd Svidník (ďalej len „súd prvého stupňa“) napadnutým rozsudkom zaviazal žalovaných 1. rade, 2. rade a 3. rade zaplatiť žalobkyňi sumu 1 986,09 Eur s úrokom z omeškania vo výške 9,5 % ročne z dlžnej sumy od 08.10.2011 do zaplatenia do 3 dní od právoplatnosti rozsudku s tým, že plnením jedného zo žalovaných zaniká v rozsahu plnenia povinnosť ostatných žalovaných.. V prevyšujúcej časti žalobu zamietol, žalovaným náhradu trov konania nepriznal a zaviazal žalobca zaplatiť vedľajšiemu účastníkovi náhradu trov konania vo výške 106,42 Eur. pozostávajúce z trov právneho zastúpenia na účet právneho zástupcu JUDr. Igora Šafranka, advokáta do troch dní od právoplatnosti rozsudku.

Rozhodnutie odôvodnil zistením, že v predmetnej veci ide o spor zo zmluvy o mimoriadnom medziúvere uzavretej dňa 15. 11. 2004. Prvá stavebná sporiteľňa, a. s. (ďalej len „žalobkyňa“) po tom, ako odstúpila od zmluvy sa v predmetnom konaní domáha zaplatenia medziúveru s príslušenstvom (uplatnila sumu 4 759,38 Eur, 7,79 % ročný úrok zo sumy 4 614,12 Eur od 01. 03. 2012 do zaplatenia a 5 % ročný úrok z omeškania zo sumy 4 614,12 Eur od 01. 03. 2012 do zaplatenia). Žalovaní v 1. - 2.rade sú priami dlžníci a žalovaný v 3.rade je ručiteľom splnenia ich dlhu.

Prvostupňový súd vzhľadom na zrušenie zmluvy v dôsledku odstúpenia žalobkyne od zmluvy listom zo dňa 07. 10. 2011 podľa ust. § 48 Občianskeho zákonníka uložil žalovaným povinnosť zaplatiť žalobkyňi z dôvodu bezdôvodného obohatenia podľa ust. § 457 Občianskeho zákonníka sumu 1 986,09 Eur s

tým, že plnením jedného z nich zaniká povinnosť v rozsahu plnenia voči ostatným. Súd prvého stupňa zohľadnil splatenú časť úveru (úver v skutočne poskytnutej výške 4 199,03 Eur, splatená časť úveru 2 212,94 Eur, rozdiel predstavuje 1 986,09 Eur). Súd preto priznal žalobkyni 1 986,09 Eur s úrokom z omeškania vo výške 9,5 % ročne z dlžnej sumy od 08. 10. 2011 do zaplataenia.

Súd prvého stupňa skonštatoval, že vzhľadom na odstúpenie od zmluvy žalobkyňou nastúpil medzi účastníkmi konania právny režim bezdôvodného obohatenia. Odstúpením od zmluvy sa zmluva od začiatku zrušuje (§ 48 Občianskeho zákonníka) a každý z účastníkov je povinný vrátiť druhému všetko čo podľa nej dostal (§ 457 Občianskeho zákonníka). Vo veci ide o vydanie bezdôvodného obohatenia a keďže žalovaným bol vyplatený mimoriadny medziúver vo výške 4 199,03 Eur a podľa výpisu z účtu predloženého žalobkyňou žalovaní vrátili celkom sumu 2 212,94 Eur, za daného stavu má žalobkyňa nárok len na vydanie bezdôvodného obohatenia vo výške 1 986,09 Eur. Zároveň z uvedených dôvodov žalobu v prevyšujúcej časti zamietol a s poukazom na ust. § 517 Občianskeho zákonníka priznal úrok z omeškania vo výške 9,5 % ročne z dlžnej sumy od 08. 10. 2011 do zaplataenia, nakoľko titulom odstúpenia od zmluvy listom zo dňa 07. 10. 2011 nasledujúcim dňom, t. j. 08. 10. 2011 sa žalovaní dostali do omeškania s plnením peňažného záväzku.

O trovách konania účastníkov súd rozhodol podľa ust. § 142 ods. 2 O. s. p.. Žalobkyňa bola v konaní úspešná v rozsahu 41,73 % a žalovaní boli úspešní v rozsahu 58,27 %, čo znamená, že úspech žalovaných prevyšuje úspech žalobkyne 16,54 %. Úspešnejší žalovaní si náhradu trov konania neuplatnili a žalobkyňa ako menej úspešná nemá právo na ich náhradu. Vedľajšiemu účastníkovi na strane žalovaných priznal trovy konania vo výške 106,42 Eur, t. j. 16,54 % z uplatnených trov právneho zastúpenia (vo výške 643,38 Eur).

Proti tomuto rozsudku v zákonom stanovenej lehote podala odvolanie žalobkyňa. Rozsudok napadla z dôvodu nesprávneho právneho posúdenia vzťahu medzi účastníkmi konania, najmä v tom, že žalobkyňa pri odstúpení od zmluvy postupovala nie podľa zmluvne dohodnutých podmienok upravených v zmluve o úvere, ale iba podľa zákonných ustanovení § 261 a § 344 a nasl. Obchodného zákonníka upravujúcich odstúpenie od zmluvy a prikazujúcich uplatňovať tieto ustanovenia v prípade tzv. absolútneho obchodu, nakoľko medzi Občianskym zákonníkom a Obchodným zákonníkom je vzťah *lex generalis* a *lex specialis*. Zdôraznila, že bola povinná postupovať aj v zmysle citovaných ustanovení Obchodného zákonníka, teda pri odstúpení neaplikovala žiadnu zmluvne dohodnutú podmienku iba zákon. Vytýkala súdu prvého stupňa, že na základe § 54 ods. 1 Občianskeho zákonníka selektoval, ktoré ustanovenia Obchodného zákonníka použije a ktoré nie, a to podľa toho, či to je podľa jeho názoru pre spotrebiteľa výhodnejšie alebo nie je. Uvedené je v rozpore s ust. § 261 ods. 3 Obchodného zákonníka, ale aj v rozpore s ust. § 54 ods. 1 Občianskeho zákonníka, ktorý umožňuje súdu posudzovať len zmluvné podmienky, ale nie podmienky dané *ex lege*. Súd prvého stupňa podľa odvolateľky nesprávne rozhodol o uplatnenom nároku, nakoľko právne dôsledky odstúpenia od zmluvy podľa Obchodného zákonníka sú odlišné od právnych dôsledkov odstúpenia od zmluvy podľa Občianskeho zákonníka. Žalobkyňa sa domnieva, že má nárok na priznanie riadneho úroku až do úplného zaplataenia poskytnutých úverových prostriedkov v zmysle ust. § 497 Obchodného zákonníka a taktiež má nárok od účinnosti odstúpenia od zmluvy aj na zmluvne dohodnutý úrok z omeškania vo výške 5 % ročne s poukazom na ust. § 351 ods. 1 Obchodného zákonníka, čl. VII bod 8 zmluvy o úvere. Vyporiadanie sa súdu s týmito skutočnosťami v odôvodnení rozhodnutia absentuje. Z nesprávneho právneho posúdenia vzťahu medzi žalobcom a žalovanými (Občianskeho zákonníka) vyplýva, že súd prvého stupňa nesprávne rozhodol o celom žalobnom nároku, nakoľko právne dôsledky odstúpením od zmluvy podľa Obchodného zákonníka sú odlišné od právnych dôsledkov odstúpenia od zmluvy podľa Občianskeho zákonníka. Z nesprávneho právneho posúdenia vyplynulo aj nesprávne priznanie príslušenstva žalovanej pohľadávky. Súd priznal žalobkyni iba zákonný úrok z omeškania a nepriznal žalobkyni ďalšie úroky. Navrhla, aby odvolací súd okrem prvého vyhovujúceho výroku, rozsudok v ostatných výrokoch (II, III. a IV.) zrušil a vec vrátil súdu prvého stupňa na ďalšie konanie.

Vedľajší účastník k podanému odvolaniu navrhol rozsudok v napadnutej časti ako vecne správny potvrdiť a priznať mu náhradu trov odvolacieho konania vo výške 18,56 Eur.

Krajský súd v Prešove (ďalej len „odvolací súd“) preskúmal vec v rozsahu suspenzívneho (odkladného) účinku odvolania (§ 206 O. s. p.) v zamietavom výroku a vo výroku o trovách konania a dospel k záveru, že rozsudok je v napadnutých výrokoch vecne správny.

Súd prvého stupňa vychádzal zo skutkového stavu, ktorý má oporu vo vykonanom dokazovaní a vec vo vzťahu k dôsledkom odstúpenia od zmluvy správne právne posúdil.

Odvolací súd na zdôraznenie správnosti a na vyrovnanie sa s odvolacími dôvodmi dopĺňa. Je nepochybné, že účastníci konania uzatvorili zmluvu o mimoriadnom medziúvere dňa 15. 11. 2004 (žalovaná v 1.rade ako dlžník, žalovaná v 2.rade ako spoludlžník a žalovaný v 3.rade ako ručiteľ), na základe ktorej žalovanej v 1.rade bol vyplatený medziúver dňa 23. 11. 2004 vo výške 3 452,17 Eur a dňa 15. 03. 2005 vo výške 746,86 Eur (spolu 4 199,03 Eur). Žalovaní v 1.a 2.rade sa zaviazali do pridelenia cieľovej sumy splácať úroky mimoriadneho medziúveru 7,79 % p. a. mesačnými splátkami vo výške 28,02 Eur a do nasporenia zmluvne určenej výšky vkladať na účet stavebného sporenia pravidelné mesačné vklady vo výške 10,79 Eur. Po pridelení cieľovej sumy a zúčtovaní účtu medziúveru s účtom stavebného sporenia sa zaviazali splácať stavebný úver vrátane úrokov 4,7 % p. a. mesačnými splátkami vo výške 30,84 %. Z dôvodu porušenia zmluvnej povinnosti žalovanými (neuhradzania mesačných splátok), žalobkyňa od zmluvy odstúpila, a to listom zo dňa 07. 10. 2011 a vyzvala žalovaných v 1. a 2.rade na okamžité vrátenie poskytnutých úverových prostriedkov s tým, že dlžná suma ku dňu 07. 10. 2011 predstavuje 4 559,81 Eur (č. l. 8 - 9 spisu). Žalovanému v 3.rade bolo oznámenie o odstúpení od zmluvy zaslané listom zo dňa 07. 10. 2011 s upozornením, že ak dlžník celý dlh v stanovenej lehote neuhradí, pristúpi žalobkyňa k vymáhaniu svojej pohľadávky súdnou cestou a následne prostredníctvom exekútora aj voči ručiteľovi, ak nesplní pohľadávku v primeranej lehote po uplynutí doby poskytnutej dlžníkovi na plnenie (č. l. 10 spisu). Po odstúpení od zmluvy ani jeden zo žalovaných si svoju povinnosť nesplnil a v dôsledku tejto skutočnosti žalobkyňa uplatnila na súde žalobou povinnosť žalovaných zaplatiť uplatnenú čiastku.

Podľa názoru odvolacieho súdu predmetný spor vznikol zo zmluvy uzavretej medzi obchodníkom pri výkone jeho obchodnej činnosti (poskytovanie úverov) a spotrebiteľmi jeho úverovej služby, ide o spotrebiteľskú zmluvu a sporný vzťah treba posúdiť vo svetle cieľov Smernice Rady 93/13/EHS o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách (ďalej len „smernica“). Nejedná sa pritom o spotrebiteľský úver podľa zákona č. 258/2001 Z. z. o spotrebiteľských úveroch (výnimka podľa ust. § 1 ods. 2 písm. a) zákona č. 258/2001 Z. z.). V čase vzniku zmluvy (15. 11. 2004) platila nasledujúca definícia spotrebiteľskej zmluvy (§ 23a zákona č. 634/1992 Zb. o ochrane spotrebiteľa):

1. Typovou zmluvou sa podľa tohto zákona rozumie zmluva, ktorá sa má uzavrieť vo viacerých prípadoch, ak je obvyklé, že spotrebiteľ obsah zmluvy podstatným spôsobom neovplyvňuje,

2. Typová zmluva nesmie obsahovať:

a) neprimerané podmienky, ktoré na škodu spotrebiteľa zakladajú nápadný nepomer medzi právami a povinnosťami zmluvných strán, najmä:

1. podmienky, ktoré viažu predaj výrobku alebo poskytnutie služby na odobratie iného výrobku, alebo na prevzatie inej služby,

2. podmienky, ktorými sa podmieňuje predaj výrobku alebo poskytnutie služby požiadavkou, aby spotrebiteľ zabezpečil pre predávajúceho ďalšieho spotrebiteľa, ktorý s ním uzavrie rovnakú alebo podobnú zmluvu;

b) podmienky, ktoré sú v rozpore s dobrými mravmi.

Nemali by byť žiadne pochybnosti o tom, že predmetná zmluva je typovou zmluvou a že žalovaný nepoužil predmet plnenia na podnikanie, rovnako, že žalobkyňa je podnikateľom a predmet konania sa týka jej podnikateľskej činnosti.

Odvolaťel v odvolaní vytýka prvostupňovému súdu, že na právny vzťah medzi účastníkmi konania aplikoval ust. §§ 48, 52, 53, 54, 451 a 457 Občianskeho zákonníka a neaplikoval ustanovenia Obchodného zákonníka upravujúce ustanovenia o úvere. K tomu odvolací súd uvádza:

Podľa § 54 ods. 1 Občianskeho zákonníka, zmluvné podmienky upravené spotrebiteľskou zmluvou sa nemôžu odchyliť od tohto zákona v neprospech spotrebiteľa. Spotrebiteľ sa najmä nemôže vopred vzdať svojich práv, ktoré mu tento zákon alebo osobitné predpisy na ochranu spotrebiteľa priznávajú, alebo si inak zhoršiť svoje zmluvné postavenie.

Popretím úveru ako absolútneho obchodu sa nemôže rozumieť stav, ak súd aplikuje ustanovenie § 54 ods. 1 OZ, ktoré má svoj obsah a ktorým zákonodarca sledoval dôležitý cieľ v spotrebiteľských zmluvách bez ohľadu na typ zmluvy, teda aj v prípade absolútnych obchodov (absolútne obchody sú vzťahy regulované Obchodným zákonníkom bez ohľadu na povahu účastníkov zmluvy). Zo žiadneho ustanovenia zákona nevyplýva, že by z pôsobnosti ustanovenia § 54 ods. 1 OZ boli vylúčené niektoré typy spotrebiteľských zmlúv. Teda ustanovenie § 54 ods. 1 OZ reguluje aj absolútne obchody.

Ustanovenie § 54 ods. 1 OZ je ustanovením lex specialis s dopadom na všetky spotrebiteľské zmluvy, a teda aj na odložené platby v spotrebiteľských vzťahoch vrátane úverov. Odvolací súd sa domnieva, že ak by z pôsobnosti ustanovenia § 54 ods. 1 OZ mali byť vyňaté niektoré typy spotrebiteľských zmlúv, zákonodarca by to explicitne upravil. To platí aj na typy upravené v Obchodnom zákonníku. Treba však poznamenať, že ide o pomerne nové ustanovenie a judikatúra súdov je ohľadne tohto ustanovenia zatiaľ zriedkavá (porov. rozsudok NS SR vo veci 5MCdo 20/2009).

Prvostupňový súd uvedené ustanovenie aplikoval dôsledne a podľa názoru odvolacieho súdu v súlade so zmyslom a cieľom predpokladaným zákonom.

Odvolací súd nijako nepopiera argumenty, že úver je absolútnym obchodom; predmetná vec je však o spotrebiteľskej zmluve, ktorá je regulovaná osobitnou právnou úpravou (zákon č. 634/1992 Z. z. a ustanoveniami Občianskeho zákonníka). Ide o vzťah medzi obchodníkom a spotrebiteľom, ktorý prijíma úver na spotrebu. Teda ide o typickú občianskoprávny vzťah.

Je náležité a plne v súlade s princípmi ochrany spotrebiteľa, že v prípade duplicitnej právnej úpravy rovnakých inštitútov súkromného práva je dôvodné aplikovať právnú úpravu o občianskych právach a nie podnikateľské právo. S účinnosťou zákona č. 150/2004 Z. z. (1.1.2004) došlo k zásadnej zmene spotrebiteľského práva. Nevýhodnejšie zmluvné klauzuly oproti zneniu Občianskeho zákonníka sa dostali do rozporu s novým ust. § 54 ods. 1 „spotrebiteľovi sa ani inak nesmie zhoršiť jeho postavenie“.

Za stavu dualistickej právnej úpravy (dvojaká právna úprava rovnakých inštitútov súkromného práva) je plošné vylúčenie občianskoprávnej úpravy inštitútov súkromného práva a naopak paušalizovanie obchodného práva typického predovšetkým pre podnikateľskú sféru nenáležité (viď dôsledky pre spotrebiteľov v ďalšej časti odôvodnenia).

Presadzovanie obchodného práva na inštitúty upravené v kódexe o občianskych právach len s poukazom na argumentáciu o úveroch ako absolútnych obchodoch je argumentačne zjednodušené. Sám zákonodarca napríklad pri spotrebiteľských zmluvách, medzi ktoré patria aj úvery, neodkázal pri odstúpení od zmluvy na úpravu Obchodného zákonníka, ale odkazovou poznámkou pod č. 19 pri § 5 zákona č. 258/2001 Z.z. odkázal na právnú úpravu v Občianskom zákonníku, aj keď za spotrebiteľské úvery sa považujú aj úvery ako absolútne obchody a Obchodný zákonník má vlastnú úpravu odstúpenia od zmluvy. Aj keď podľa legislatívnych pravidiel vlády nemajú odkazové poznámky normatívnu povahu, uvedený odkaz zákonodarcu názory o absolútnej prednosti právnej úpravy obchodného práva na spotrebiteľské úverové vzťahy relativizuje.

Odvolací súd už v minulosti použil na účely posúdenia dôsledkov odstúpenia od zmluvy v úverovom právnom vzťahu právnú úpravu obsiahnutú v Občianskom zákonníku (porov. rozsudky vo veciach sp. zn. 6Co 81/2012, 6Co 113/2010, 6Co 218/2012, 6Co 224/2012). Niektoré rozsudky pritom boli podrobené kontrole ústavnosti. Ústavný súd takýto postup neoznačil za ústavne nekonformný (napr. vec I. ÚS 402/2013) a pritom išlo o zásadnú právnú otázku s dopadom na výsledok súdneho sporu (dualistická právná úprava odstúpenia a premlčania).

Prvostupňový súd z dôvodu zrušenia zmluvy s účinkami podľa občianskeho práva (§ 48 ods. 2 OZ) nevyhovel žalobe v časti o úroky a poplatky za poskytnutie úveru (odplata za úver). Za právne významný považoval úkon žalobcu, ktorým odstúpil od zmluvy. Stalo sa tak listom sporiteľne z 26.11.2014 (čl. 7 spisu).

S týmto názorom sa žalobkyňa v odvolaní nestotožňuje a argumentuje, že súd posúdil vzťah iba podľa Občianskeho zákonníka. Podľa nej sa má odstúpenie od zmluvy posudzovať podľa obchodného práva, podľa ktorého účinky odstúpenia a zánik zmluvy nastávajú až od momentu doručenia odstúpenia ex nunc. Poukázala na znenie dohodnutej klauzuly o odstúpení, ktorá predpokladá zachovanie zmluvných nárokov veriteľa aj po odstúpení od zmluvy.

Odvolací súd reflektuje na judikatúru, ktorá podporuje odstúpenie od zmluvy bez rušenia práv zo zmluvy, ktoré vznikli pred odstúpením (napr. NS SR 1MObdo V 2/2007, NS ČR 33Odo 131/2003). S uvedenou judikatúrou v spoločenských vzťahoch vzniknutých pred zakotvením ustanovenia § 54 OZ do Občianskeho zákonníka sa dá súhlasiť. Žalobkyňou prezentovaná právna konštrukcia a treba povedať, že aj doterajšia judikatúra však nezohľadňujú ustanovenie § 54 ods. 1 v spojení s § 39 Občianskeho zákonníka.

Podľa § 39 Občianskeho zákonníka neplatný je právny úkon, ktorý svojím obsahom alebo účelom odporuje zákonu alebo ho obchádza alebo sa prieči dobrým mravom.

Podľa § 48 Občianskeho zákonníka od zmluvy môže účastník odstúpiť, len ak je to v tomto alebo v inom zákone ustanovené alebo účastníkmi dohodnuté. Odstúpením od zmluvy sa zmluva od začiatku zrušuje, ak nie je právnym predpisom ustanovené alebo účastníkmi dohodnuté inak.

Podľa Občianskeho zákonníka sa zmluva zrušuje s účinkami od začiatku (ex tunc, § 48 ods. 2) a tým zanikajú práva a povinnosti zo zmluvy. Momentom odstúpenia od zmluvy vznikajú práva a povinnosti z porušenia práva (bezdôvodné obohatenie, náhrada škody). Účastníci zrušenej zmluvy si majú navzájom vrátiť už vykonané plnenia (§ 457 OZ).

Ustanovenia spotrebiteľskej zmluvy, ktoré na rozdiel od ustanovení Občianskeho zákonníka zaväzujú spotrebiteľa nad rámec povinností vzniknutých podľa Občianskeho zákonníka, evidentne zhoršujú jeho postavenie. Akékoľvek rozšírenie záväzkov spotrebiteľa vrátane platenia úrokov napriek ich zrušeniu popri vzájomnej reštitučnej povinnosti po zániku zmluvy s účinkami ex tunc postavenie spotrebiteľa zhoršuje. Inými slovami povedané dôsledky odstúpenia od zmluvy podľa zmluvy dohodnutej medzi účastníkmi konania sú nevýhodnejšie ako dôsledky odstúpenia podľa úpravy v Občianskom zákonníku.

Žalobkyňa poukazuje na to, že sa použitím právnej úpravy o odstúpení od zmluvy podľa predpisov občianskeho práva dostáva do nevýhodnejšieho postavenia a v rozpore s princípom právnej istoty.

Odvolací súd s týmto názorom nesúhlasí. Naopak spotrebiteľia môžu právom očakávať, že zmluvné podmienky koncipované v rámci štandardnej typovej zmluvy ich nezaväzujú, pokiaľ sú vo svojich dôsledkoch nevýhodnejšie oproti právnej úprave podľa Občianskeho zákonníka (princíp právnej istoty, dôvery v objektívne občianske právo). Ide o akúsi jednostrannú kogentnosť ustanovení Občianskeho

zákonníka v záujme vyššej ochrany pri štandardných typových zmluvách (porov. Kristián Csach, Štandardné zmluvy, Vydavatelství Aleš Čeněk, 2009, str. 178).

Nemožno prehliadnuť, že je to dodávateľ, ktorý naformuloval zmluvu (štandardná typová zmluva) a dobrovoľne sa rozhodol využiť ustanovenie zmluvy o odstúpení, aj keď existujú iné inštitúty súkromného práva, ktoré zmluvu komplexne nerušia s účinkami od momentu jej uzavretia (napr. výpoveď, strata výhody splátok).

Ustanovenie čl. VII zmluvných podmienok, podľa ktorého má spotrebiteľ plniť zmluvné povinnosti aj napriek odstúpeniu od zmluvy je upravené pre žalovaných nevýhodnejšie oproti úprave v § 48 v spojení s § 54 ods. 1, 5 a § 457 OZ.

Predmetná vec sa týka práva Európskej únie (smernica Rady 93/13 EHS o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách; ďalej „smernica“). Ustanovenie § 54 ods. 1 OZ je pomerne náročné na dodávateľov a významne chráni spotrebiteľov. Treba však povedať, že ak sa neberie do úvahy výber sumy úveru a podpis, tak spotrebiteľ takmer žiadnym spôsobom neparticipuje na koncipovaní zmluvy. Preto sa dá plne pochopiť pomerne silná ochrana spotrebiteľov, ktorú slovenský zákonodarca zakotvil v ustanovení § 54 OZ. Faktická nerovnosť medzi dodávateľom a spotrebiteľom pri vzájomnej kontraktácii je zjavná a viaceré rozhodnutia Súdneho dvora na to poukazujú (napr. rozsudok C-168/05 Mostaza Claro, bod 25, 26, 27, rozsudok C-240/98 až C-244/98 Océano).

Odvolací súd nemá pochybnosti o súlade ustanovenia § 54 ods. 1 OZ s právom Európskej únie, ktoré umožňuje členským štátom prijať na ochranu spotrebiteľov aj prísnejšie ustanovenia, než aké odporúča smernica Rady 93/13/EHS (čl. 8 smernice Rady 93/13 EHS o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách „Členské štáty môžu prijať alebo si ponechať najprísnejšie opatrenia kompatibilné so zmluvou v oblasti obsiahnutej touto smernicou s cieľom zabezpečenia maximálneho stupňa ochrany spotrebiteľa“, porov. tiež rozsudok súdneho dvora vo veci C-484/08 Caja, uznesenie C-76/10 POHOTOVOSTĚ).

Súdom prináleží súdna kontrola zmluvných podmienok a dokonca aj abstraktná kontrola zmlúv (§ 153 ods. 3, 4 O.s.p.) s cieľom vylúčiť zo života bežných ľudí neprímerané podmienky, ktoré zhoršujú kvalitu života a tak naplniť cieľ čl. 6 citovanej smernice „postarať sa, aby spotrebiteľov neprijateľné klauzuly v zmluvách nezaväzovali“.

Odvolateľka obhajuje dôvodnosť aplikácie obchodnoprávnej úpravy o účinkoch odstúpenia od zmluvy s poukazom na úver ako absolútny obchod.

Odvolací súd nijako nepopiera úver ako absolútny obchod a ani dôvodnosť aplikácie Obchodného zákonníka. Odvolací súd len pripomína, že prednosť majú osobitné ustanovenia právneho poriadku, ktoré sú súčasťou špeciálnej právnej úpravy v oblasti spotrebiteľského práva vrátane ustanovení § 52 až § 54 OZ. O tom, že ide o spotrebiteľskú zmluvu, neboli žiadne pochybnosti a v konečnom dôsledku tomu zodpovedá aj definícia spotrebiteľskej zmluvy, za ktorú sa považuje každá zmluva bez ohľadu na právnu formu, ak ju uzatvára dodávateľ so spotrebiteľom.

Dualistický systém záväzkového práva na Slovensku je určitá anomália medzi právnymi poriadkami (dve kúpne zmluvy, dvojaká úprava premlčania, dualistická právna úprava uznania dlhu, zmluvných pokút, dvojaká úprava odstúpenia od zmluvy a pod.). Aplikácia prax síce ukazuje, že aj takýto stav môže dlhodobo fungovať (od 1.1.1992), avšak niet rozumného dôvodu na skonštatovanie, že na vadnosť právneho úkonu má dopadať právna úprava regulujúca vzťahy v zásade medzi biznismenmi, ak Občiansky zákonník ako kódex občianskeho súkromného práva takúto úpravu má a je pre nepodnikateľov výhodnejšia. (porov. tiež 5MCdo 20/09).

Uprednostnenie obchodného práva pred ustanoveniami kódexu o občianskych právach má pre spotrebiteľov diametrálne odlišné negatívne následky. Podľa obchodného práva pri uznaní dlhu nie je rozhodujúce, či spotrebiteľ vedel o tom, že dlh je premlčaný (§ 323 ObchZ; (1) Ak niekto písomne uzná svoj určitý záväzok, predpokladá sa, že v uznanom rozsahu tento záväzok trvá v čase uznania. Tieto účinky nastávajú aj v prípade, keď pohľadávka veriteľa bola v čase uznania už premlčaná. (2) Za uznanie nepremľčaného záväzku sa považujú aj právne úkony uvedené v § 407 ods. 2 a 3. (3) Uznanie záväzku má účinky aj voči ručiteľovi.

Na rozdiel Občiansky zákonník chráni neinformovanú osobu. Občianske právo umožňuje spotrebiteľom až v lehote 10 rokov uplatniť právo na vydanie bezdôvodného obohatenia, ak dodávateľ konal so zlým úmyslom. Obchodné právo takúto možnosť neupravuje. Obdobné rozdiely so zásadne odlišnými dôsledkami sa týkajú aj ostatných dualisticky upravených inštitútov súkromného práva a osobitne aj ručiteľa, ktorý je v podstate odkázaný na aktivitu priameho dlžníka.

Pri názore odvolateľky by sa v celej škále dualisticky upravených inštitútov súkromného práva malo použiť vždy obchodné právo vrátane regulácie inštitútu odstúpenia od zmluvy, s čím sa podľa odvolacieho súdu zásadne nedá súhlasiť. Spotrebiteľia napriek dôvere v objektívne právo zakotvené v kódexe o občianskych právach by sa museli podrobovať pomerne zložitejšiemu a vzdialenejšiemu obchodnému právu, ktoré oproti Občianskemu zákonníku zásadne zhoršuje ich postavenie.

Ustanovenie § 54 ods. 1 OZ preto podľa názoru odvolacieho súdu vykladať tak, že v prípade dualistickej právnej úpravy inštitútov súkromného práva sa na spotrebiteľské právne vzťahy nepoužije obchodné právo (Obchodný zákonník), ak aplikáciou konkrétnej zmluvnej podmienky by sa postavenie spotrebiteľa oproti občianskoprávnej úprave zhoršilo. Ustanovenie § 54 ods. 1 je dôsledkom transpozície čl. 8 smernice. Smernica síce neharmonizuje dualistické právne úpravy inštitútov súkromného práva, no na druhej strane nebráni ani regulácii, akú predstavuje ustanovenie § 54 ods. 1 OZ a ktoré bráni akémukoľvek zhoršeniu postavenia spotrebiteľa oproti tomuto zákonu (rozumej Občianskemu zákonníku, § 54 ods. 1 OZ).

Iná vec je možnosť dojednania iných dôsledkov odstúpenia, a to priaznivejších pre spotrebiteľa. Napríklad typickým výhodnejším dojednaním oproti zrušeniu zmluvy od jej začiatku by bolo dojednanie s cieľom ponechať splácanie nesplatených častí úverových prostriedkov. Pre spotrebiteľa je výhodnejšie splácať istinu, ako jednorazovo vrátiť (spravidla už spotrebované) úverové prostriedky. Ustanovenie § 48 ods. 2 OZ teda pripúšťa dohodu aj o inom následku, než je zrušenie zmluvy s účinkami od začiatku (ex tunc). Odvolací súd preto preskúmal rozsudok aj vo vzťahu ku kvalite súdnej kontroly klauzuly o odstúpení od zmluvy.

Podľa čl. VII. zmluvy bod 1 „veriteľ má právo od zmluvy odstúpiť a požadovať okamžité splatenie mimoriadneho medziúveru a stavebného úveru vrátane príslušenstva, ak nastane niektorá zo skutočností uvedených v čl. XIX. Všeobecných podmienok.“

Podľa čl. VII. zmluvy bod 6 „odstúpením od tejto zmluvy nezaničí ani právo veriteľa požadovať zmluvne dohodnuté úroky až do zaplatenia celej pohľadávky.“

Podľa čl. VII. zmluvy bod 10 „v prípade odstúpenia od tejto zmluvy sa splatná istina, nezaplatené úroky a poplatky zúčtujú do jednej sumy, ktorá sa ďalej úročí v súlade s bodom 8. čl. VII. tejto zmluvy.“

Ako vyplýva zo znenia zmluvnej podmienky o odstúpení, táto zmluvná podmienka nie je vyvážená a naopak spôsobuje hrubú nerovnováhu v právach a povinnostiach v neprospech spotrebiteľa. Navyiac je nejasná a nezrozumiteľná v kontexte s ostatnými zmluvnými podmienkami a objektívne zhoršuje postavenie žalovaných spotrebiteľov. Slovom zákona (§ 54 ods. 1 OZ) ide o „odchýlenie sa v neprospech spotrebiteľa“, ktoré jednostranne zvýhodňuje iba veriteľa, zachováva všetky jeho práva.

Veriteľ pritom nielenže zmluvu vytvoril, ale aj právny úkon odstúpenia naplnil, aj keď mal na výber iné inštitúty súkromného práva.

Klauzula o odstúpení nie je ničím iným, ako poistením zachovania všetkých práv veriteľa vrátane úrokov a poplatkov len s ďalším zvýhodnením, a to o úroky aj za úverové obdobie, ktoré ešte nenastalo. Dohoda o odstúpení zaväzuje žalovaných platiť úroky aj za obdobie, ktoré má ešte len nastať v budúcnosti. Splátky obsahujúce úroky boli rozložené aj na obdobie po odstúpení od zmluvy. Teda odstúpením od zmluvy má veriteľ zachované všetky svoje práva, kým spotrebiteľ žiadne.

Spotrebiteľovi v dôsledku odstúpenia zanikajú všetky práva a vzniká len povinnosť jednorazového plnenia vrátane úrokov a poplatkov, ktoré celé príslušenstvo si veriteľ zúčtuje netransparentným spôsobom do jednej istiny a ďalej úročí navýšenou sadzbou. Poplatky si sporiteľňa započítala z plnení už na začiatku právneho vzťahu, už pri prvej splátke. Formulárové znenie zachovania úrokov a dokonca ich navyšovanie po odstúpení od zmluvy odporuje aj kogentnému ustanoveniu § 517 ods. 2 OZ v spojení s nariadením vlády č. 87/1995 Z.z., ktoré predpokladá presnú výšku úrokov z omeškania.

Žalobkyňa v konaní pred súdom prvého stupňa predložila presný rozpis vkladov žalovanej v 1.rade, t. j. výpis z účtu odstúpeného medziúveru (č. I. 64 - 68 spisu). Z predloženého rozpisu vkladov žalovanej vyplýva, že žalobkyňa poskytla žalovaným medziúver v celkovej výške 4 199,03 Eur a žalovaná v 1.rade vrátila žalobkyni celkom sumu 2 212,94 Eur. Rozdiel medzi poskytnutým úverom a vkladmi je 1 986,09 Eur. Žalobkyňa v predmetnom konaní uplatnila sumu 4 759,38 Eur s prísl.. Je teda evidentné, že žalobkyňa uplatňuje aj úroky, a to napriek tomu, že zmluvu zrušila. V tejto súvislosti odvolací súd konštatuje, že žalobkyňa sa sama rozhodla pre odstúpenie od zmluvy, aj keď existujú iné inštitúty, ktoré zmluvu od začiatku nerušia, napr. výpoveď.

Odvolací súd zároveň poznamenáva, že zmluvný formulár vyhotovila žalobkyňa, a preto v rámci súdnej kontroly zmluvných podmienok sa musia posudzovať zmluvné podmienky spolu s konzekvenciami vyplývajúcimi z ostatných zmluvných podmienok.

Tunajší súd len v inom zložení už judikoval definíciu neprijateľnej zmluvnej podmienky a takou sa rozumie aj netransparentné, či neurčité zmluvné ustanovenie; cit. z rozsudku vo veci 18Co 109/2011 „Odvolací súd zastáva názor, že neprijateľnou zmluvnou podmienkou je podmienka,, ktorá vyvoláva v neprospech spotrebiteľa, ako slabšej zmluvnej strany, hrubú nerovnováhu. Znaky neprijateľnej zmluvnej podmienky napĺňa nielen podmienka, ktorá je neprimeraná (napr. neprimeraná sankcia za porušenie záväzku spotrebiteľa), ale aj podmienka, ktorá je neurčitá alebo je v rozpore s „ratio legis“ zákonného ustanovenia, podľa ktorého bola dojednaná (napr. úroky z omeškania nad limit podľa nar. vl. 87/1995 Z.z.). Za neprijateľnú považuje odvolací súd aj zmluvnú podmienku, ktorá vyjadruje finančný záväzok spotrebiteľa za plnenie,, ktoré mu po materiálnej stránke nie je dodané a slúži v skutočnosti záujmom dodávateľa (tzv. teória skutočného plnenia spomínaná najčastejšie v súvislosti s poplatkami v spotrebiteľských úverových vzťahoch)“.

Argument žalobkyne uvádzaný v konaní pred súdom prvého stupňa, že má nárok na priznanie úroku až do úplného zaplatenia poskytnutých úverových prostriedkov v zmysle ust. § 497 Obchodného zákonníka, a taktiež má nárok od účinnosti odstúpenia od zmluvy aj na zmluvne dohodnutý úrok z omeškania s poukazom na ust. § 351 ods. 1 Obchodného zákonníka a čl. VII. bod 8 zmluvy o úvere, odvolací súd považuje za nedôvodný. V tejto súvislosti odvolací súd poukazuje na výklad zákonodarcu k ust. § 369 ods. 1 Obchodného zákonníka (novela vykonaná zákonom č. 454/2008 Z. z.). Už pred spresnením úpravy § 369 Obchodného zákonníka prevažovali názory, že na spotrebiteľské veci majú dopadať ustanovenia o úrokoch z omeškania upravené v § 517 ods. 2 Občianskeho zákonníka a bolo problematické si čo len predstaviť, že Nariadenie vlády č. 87/1995 Z. z. by nemalo regulovať spotrebiteľské veci ako typické občianskoprávne vzťahy. Preto sa novelizácia ust. § 369 Obchodného zákonníka vnímala len ako snaha zákonodarcu usmerniť a zjednotiť aplikačnú prax a nie zmeniť právny stav. Zástancovia favorizovania obchodnoprávnej úpravy presadzujú obchodnoprávnu úpravu

odstúpenia od zmluvy aj s poukazom na ust. § 5 zákona č. 258/2001 Z. z. o spotrebiteľských úveroch (nahradený zákonom č. 129/2010 Z. z.).

Odvolačný súd však poukazuje na to, že uvedené ustanovenie presne odkazuje v súvislosti s odstúpením od zmluvy nie na Obchodný zákonník, ale na § 48 Občianskeho zákonníka (ide o zákonný dôvod odstúpenia od zmluvy spojený s viazanou zmluvou o predaji produktu). Je to evidentné z odkazovej poznámky pod čiarou (cit. zo zákona č. 258/2001 Z.z. (9) § 48 Občianskeho zákonníka). Zákonodarca neodkázal na ustanovenia Obchodného zákonníka, aj keď spotrebiteľskými úvermi sú aj úvery ako absolútne obchody.

Odvolačný súd preto odmieta názor žalobkyne, podľa ktorého na predmetnú spotrebiteľskú vec v časti o vadnosti právneho úkonu (odstúpenie od zmluvy) nedopadá právna úprava občianskeho práva, ale obchodného práva.

Prvostupňový súd rozhodol vo výroku vecne správne, ak žalobkyni priznal len nesplatenú časť úverových prostriedkov. Odvolačný súd sa stotožňuje aj s dôvodmi priznania úrokov z omeškania od 08. 10. 2011, od účinnosti odstúpenia od zmluvy. Preto odvolačný súd rozsudok vo výroku o zamietnutí žaloby v prevyšujúcej časti, vrátane správneho výroku o trovách konania ako vecne správny potvrdil (§ 219 ods. 1 O. s. p.).

O trovách odvolacieho konania rozhodol odvolačný súd podľa § 224 ods. 1 v spojení s §142 ods. 1 O. s. p.. Vedľajší účastník má právo na náhradu trov odvolacieho konania, pretože vo vzťahu k odvolaniu vo veci samej bol plne úspešným. Vedľajšiemu účastníkovi vznikli v odvolacom konaní trovy spočívajúce v trovách právneho zastúpenia za jeden úkon právnej služby - písomné vyjadrenie k odvolaniu (§ 14 ods. 1 písm. b) vyhlášky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb, ďalej len „vyhlášky“). Tarifnú hodnotu veci v odvolacom konaní tvorila prvostupňovým súdom zamietnutá časť žaloby (o zaplatenie 2 773,29 Eur), a teda právnenému zástupcovi vedľajšieho účastníka patrí za jeden úkon právnej služby odmena vo výške 111,21 Eur (podľa § 10 ods. 1 vyhlášky z tarifnej hodnoty veci 2773,29 Eur). K tomu je potrebné pripočítať režijný paušál 8,04 Eur (§ 16 ods. 3 vyhlášky) a 23,85 Eur DPH (§ 18 ods. 3 vyhlášky). Vedľajší účastník na strane žalovaných žiadal priznať trovy odvolacieho konania len v rozsahu 18,56 Eur, a preto odvolačný súd viazaný návrhom vedľajšieho účastníka (č. I. 105 spisu) zaviazal žalobkyňu nahradiť vedľajšiemu účastníkovi trovy odvolacieho konania vo výške 18,56 Eur.

Rozhodnutie bolo prijaté senátom Krajského súdu v Prešove v pomere hlasov 3:0.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku odvolanie nie je prípustné.